



Berilo Jugoslovanskega odbora iz Italije

BAZOVICA

POŠILJA : IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto : 4.

Št. 120

23. julija 1944.

DOBRO SREČO!

Predsednik nove jugoslovanske vlade, dr. Ivan Šubašić, je bil pred nekaj dnevi v Italiji, da pozdravi oba zastopnika Narodno-osvobodilnega gibanja, dr. Draga Marušiča in prof. Sretena Vukosavljeviča, ki sta iz svobodnega ozemlja Jugoslavije prispela, da v smislu doseženega sporazuma inavgurirata novo razdobje jugoslovanskega državnega življenja in da s predsednikom nove vlade in ostalimi člani vsi skupaj izdelajo nova pota k boljši, demokratični, federativni in socialno pravični Jugoslaviji.

V imenu tukajšnje slovenske kolonije in v imenu Jugoslovanskega odbora iz Italije, izraža uredništvo "Bazovica" obema ministroma kot predstavnikoma Narodno-osvobodilnega gibanja Jugoslavije, najiskrenejšo dobrodošlico na svobodnih zaveznških tleh s toplimi željami, da bi bili napori za osvobojenje vse naše domovine, kjer koli prebiva naš rod in napori za konsolidacijo Velike Jugoslavije, čim uspešnejši!

Prihod obeh zastopnikov Narodno-osvobodilnega gibanja v London, je gotovo eden izmed največjih zgodovinskih dogodkov jutrišnje Jugoslavije. Po 39 mesecih brezdelja, butanja v prazno, žongliranja z usodo in bodočnostjo naroda in države, je Jugoslavija v tujini tik pred 12 uro našla sama sebe. Stari politični veljaki v Londonu so v polnem potrdili, da je revolucija v Jugoslaviji do praga pomedla s starimi odrevenelimi političnimi rentniki, ki so živeli samo še v senci nekdanje slave, ki pa so jo drugi zaslužili. Na sonce niso tvegali, luči in spoznanja so se zbal, zato jih bo zgodovina pozabila...

V tej vojni je ponovno z vso stvarnostjo obveljalo načelo, da je tisti resnični narodov vodnik, ki v razburkanem morju, v viharju in metežu spravi ladjico srečno v mirni pristan. Take krmarje-vodnike pa teše samo živo življenje, življenje v divji borbi z elementom, pa naj bo to že morskali orkan ali ideologija. Čaršijska ugodja, brezdelnost, celodnevna žlobudranja in modrovanja po kavarnah in gostilnah, borbe za provizije in nagrade, fabriciranje intrig in podval, varanje samega sebe in svoje okolice, to pač niso lastnosti, ki bi mogle ustvarjati velike može.

Ta neslavna doba Jugoslavije v tujini je za nami. Prišli so končno novi, čvrsti delavci. Svežina jugoslovanskih gorá in gozdov je z njimi. Sedanje epsko življenje svoje domovine sta oba zastopnika Narodno-osvobodilnega gibanja gledala od blizu; vse gorje

in trpljenje, pa tudi vsa junaštva in svetlosti idealov so jima neizbrisno prešla v mozeg in kri...

Oba moža bosta v tesnem sodelovanju z ostalimi člani vlade skovala tudi tu v tujini novo, boljše Jugoslavijo, po tistem preizkušenem vzorcu, kakor so jo bojevniki, vojaki in civilisti zasnovali doma.

Eden izmed novih kovačev, je naš stari bojevnik za primorske pravice, dr. Drago MARUŠIČ. Zanj to delo ne bo novo. Že kot mlad fant je ubiral tista pota, po katerih gredo današnji primorski prostovoljci. Že v prvi svetovni vojni je bil med njimi. S svojo svežo mladostjo je v Ameriki med prvo vojno pomagal ustvarjati in graditi Jugoslavijo. Kasneje je na mirovni konferenci v Parizu nadaljeval borbo za primorsko zemljo.

V Jugoslaviji je bil dr. Marušič ban in minister. Ves se je posvetil življenju malega človeka — slovenskemu kmetu. Kot voditelj Slovenske kmečke stranke in kot človek, ki se je od svoje zgodnje mladosti dalje trdo boril pri nabiranju znanja in izkušenj, saj je sam kraškega kmeta sin, je do korenin spoznal slovenskega preprostega človega in se mu ves posvetil. Z vso svojo ljubeznijo in dobroto pa ni nikdar pozabljal svojih bednih rojakov, ki so se goli in lačni umikali čez mejo pred fašistovskimi krvoloki. Koliko je bilo naših Primorcev, ki so našli košček kruha iz njegovih rok in to tako, da levica ni vedala, kaj dela desnica.

Tragedijo slovenskega naroda je minister, dr. Drago Marušič v polnem delil s svojim ljudstvom. Takoj po svojem zavratnem in figarskem napadu na našo zemljo so ga Lahi zaprli in preganjali, dokler se mu ni posrečilo izrabit laške zmede za časa kapitulacije in jo potegniti v slovenske gozdove, v junaške vrste Narodno-osvobodilne vojske, o čemer smo v "Bazovici" svoječasnó že poročali.

Sedaj je dr. Drago Marušič, naš rojak iz Dobrdo-ba, kjer trohni toliko slovenskih kosti iz prve svetovne vojne, zopet pri polnem narodnem delu. Težke naloge ga čakajo: na deset tisoče Slovencev po vseh mogočih taboriščih danes z upanja polnimi očmi obrača poglede v London s trdno vero v srcu, da se jim bodo vrata v svobodo odprla in da bodo z vsemi svojimi silami in z vso ljubeznijo poklicani na delo, ki ga je na vseh koncih in krajih toliko. Porušene slovenske domačije, osiroteli slovenski otročički, obupani izgnanci, lačni in žejni, raztrgani in poniža-

ni, vsi ti slovenski siromaki vedo, da bodo našli v njemu svojega zaščitnika in skrbnika. Naši hrabri bojevniki tam na krvavih jugoslovanskih poljanah vedo, da bo sedaj pomoč izdatnejša. Na tisoče in tisoče problemov čaka nujne rešitve in pridnih rok. Mogoče kar preveč za kraška pleča; ne, vsi Slovenci

dobre volje, pošteni in delavni nestrpnno čakajo, da s svojim delom pomagajo njemu, njegovim sodelavcem in svoji domovini.

Pri težkem oranju ledine nove Jugoslavije v tujini: DOBRO SREČO, ministru dr. Dragu Marušiču!

SLOVENCİ V ŠTEVILKAH

Prijatelj Jože nam je napisal obširno pismo, v katerem nas naproša, da bi povedali, koliko nas je prav za prav Slovencev in koliko meri slovensko ozemlje?

Na to vprašanje ni prav lahko odgovoriti. Že doma smo se radi med seboj sporekli zaradi števil. Nekateri so bili hudo skromni, drugi so zopet mahali okrog sebe s številkami kakor jim je to pač govorilo srce, polno zgodovinskih spominov. Slovenci moramo biti predvsem stvarni. To resnico v velikih časih tako radi pozabljamo, ker vse preveč verujemo v pravičnosti zelene mize...

Pri številkah moramo biti še prav posebno previdni, ker je računstvo stvarna znanost in tudi zato, ker si moramo biti s temi stvarmi na jasnem, da ne zapademo v neresnosti Lahov, Madjarov, Nemcev in tudi drugih, ki so s svojimi, doma za pečjo sfabriciranimi številkami, poskušali slepiti svetovno javnost, pa so se nesmrtno blamirali, in so potem tudi druge njihove navedbe naletele na veliko nevero.

O številu Slovencev so se pri nas doma resno ukvarjale razne narodno-obrambne organizacije, posebno Ciril-Metodova družba, društvo "Branibor", "Slovenska Straža", "Rafaelova družba" in še druge ne strogo narodno-obrambne ustanove. Veliko delo je napravilo društvo "Branibor" pred drugo svetovno vojno. Na žalost je delo ostalo v rokopisu, ker je oblast društvo razpustila v septembru 1939. Društvo "Branibor" je po svojih posebnih poročevalcih izdelalo še celó statistiko Srbov na Madjarskem, v Romuniji; Hrvatov na Gradiščanskem itd. S temi podatki je postreglo kulturnim in političnim organizacijam naših bratov v Beogradu in Zagrebu.

S statistično obdelavo našega Primorja se je posebno temeljito ukvarjal naš rojak in eden izmed prvih primorskih javnih delavcev, prof.dr.Lavo Čermelj, ki je izdal tudi kup zanimivih in dragocenih publikacij, ki bodo po osvobojenju naše zemlje gotovo izredno koristne. Škoda, da se gradivo ni zbiralo na isti način in obdelovalo za vse ostale predele Združene Slovenije.

Tu v tujini so nam vse te publikacije le redko dostopne, zato na gornje vprašanje lahko odgovorimo deloma po spominu, deloma na podlagi raztresenih podatkov po nekaterih naših koledarjih.

Vseh Slovencev je na svetu nekako 2,020,000. Strnjeno slovensko ozemlje pa meri približno 25 tisoč kvadratnih kilometrov. Za malenkost je manjše od predvojne Albanije. Na zahodu poteka meja strnjene slovenskega ozemlja od ustja Soče dalje po njeni strugi do Gorice, od tod se obrne proti severo-zahodu do Humina ter čez Pontabelj do Smohorja na Zili. Na severu velja črta Celovec-Velikovec (glej zemljevid v "Bazovici" št.115 z dne 11.

junija 1944!) Od tu dalje poteka strnjeno slovensko ozemlje po dosedanji državni meji na vzhod do južnih bregov Blatnega jezera. Proti jugu se slovenska narodnostna meja proti Hrvaški krije s politično mejo. Od Snežnika pa se pomika preko Buzeta v Istri do Pirana, kjer pride zopet na obale Jadranskega morja.

Strnjene slovenskega ozemlja bi potem takem bilo:

V Jugoslaviji ..	16.200 kv.kilom.	z 1,083.600 Slov.
v Jul.Krajini ..	5.750 " "	s 423.500 "
v Avstriji ..	2,800 " "	s 110.000 "
na Madjarskem	100 " "	s 4.400 "

skupno 24.850 kv.kilom. z 1,621.500 Slov.

Ti Slovenci prebivajo na strnjem slovenskem ozemlju. Seveda pa imamo vse polno naših ljudi raztresenih ne samo po Evropi, pač pa po vsem svetu. Če preštejemo tudi te Slovence, dobimo takole sestavo:

1. Na strnjem ozemlju ..	1,621.500 Slov.
2. Po ostali Jugoslaviji ..	60.000 "
3. V Avstriji in Italiji izven strnjene ozemlja ..	14.000 "
4. V Nemčiji (Westfalsko) ..	41.000 "
5. V Združenih državah ..	250.000 "
6. V ostali Ameriki ..	18.500 "
7. Drugod po svetu (Egipet itd.) ..	15.000 "

Skupno je vseh Slovencev torej 2,020,000

Strnjeno slovensko ozemlje je danes razbito na tri države, smrtne sovražnice slovenstva, med Nemčijo, Italijo in Madjarsko.

Po veri je 98% Slovencev katoličanov, okrog 30.000 je protestantov (v Prekmurju) in okrog 6.000 jih je pravoslavne vere.

Po številu smo Slovenci majhen evropski narod, čeravno nas je več kot Albancev, več kot Estoncev, več kot Letoncev in približno toliko kot Litvincev. Samo 28% nas je manj kot Norvežanov. Po svoji kulturi in civilizaciji pa se brez vsakega bahanja lahko prištevamo med najnaprednejše evropske narode. Po delavnosti, sposobnosti in moralnih kvalitetah smo gotovo daleč pred mnogimi številčno močnejšimi narodi. V tej vojni je slovenski narod še prav posebno dokazal vso svojo politično zrelost in slovensko ime je med zavezniki, to je v širnem svetu, zapisano na dostojnem mestu. Naša naloga v tujini je, da to dobro ime in sloves, ki so si ga Slovenci pridobili pri zaveznikih s pridnostjo, poštenostjo, vestnostjo in tudi požrtvovalnostjo, krepimo zato, da bo naš narod tako v veliki Jugoslaviji kakor tudi v svetu postavljen na tisto mesto, ki ga je zaslužil.

NEKAJ MISLI O BODOČI UREDITVI PRAVNIH RAZMER NA PRIMORSKEM

Vsi znaki kažejo, da se bliža konec vojne in da bo morda še prej — kakor mislimo — osvobodjena naša zemlja. Razna so vprašanja, s katerimi se moramo pečati; nekatera so zelo nujna in prvovrstna, druga manj nujna, toda glede važnosti ne zaostajajo, čeravno so časovno gotovo na drugem mestu.

Med prva spadajo nedvomno: vprašanje borbe, obnove in naših beguncev. Pravna ureditev povojnih razmer v Julijski Krajini spada k drugi skupini, je pa zelo pomembno in pereče vprašanje. Njegovi rešitvi bo treba posvetiti veliko pažnje, in intenzivno delo čaka vse tiste, ki so za to poklicani, v prvi vrsti pravnike.

V 25 letih svojega gospodovanja so Italijani pri nas odpravili vse polno prejšnjih dobrih zakonov in jih zamenjali s svojimi, deloma zastarelimi, deloma našim razmeram neodgovarjajočimi. Poleg tega pa so uvedli še mnogo novih zakonov, večinoma s protislovansko tendenco in veljavnih le v Julijski Krajini.

Glede teh zadnjih je naše stališče jasno: ti zakoni, ki so bili izdani z namenom, da se naši ljudje čim prej poitalijančijo, se imajo enostavno odpraviti in le v redkih slučajih bo potrebno kako prehodno določilo.

Mnogo več razmišljanj in proučevanj pa bo potrebnih pri presojanju drugih zakonov, ki nimajo izrazitih protislovanskih posebnosti. So to v glavnem zakoni, ki so bili veljavni za vso Italijo.

Tu prihaja v poštev stara pravna izkušnja, da morajo zakoni odgovarjati razmeram, ki vladajo v deželi, kjer imajo veljati, in biti v skladnosti z miselnostjo ljudi, katerim so namenjeni. To je najtrdnjše jamstvo, da se bodo spoštovali: ker več velja prepričanje ljudstva, da je zakon pošten in pravičen kot pa vsi sodniki in orožniki.

To je kar se principielnega stališča tiče; druga važnejša stran problema pa je praktično uveljavljanje (uporaba, aplikacija) zakonov. V tem pogledu je neobhodno potrebno, da so sodniki in sodno osebje sploh po možnosti doma iz krajev, kjer služijo, tako da do dna poznajo miselnost, navade in razmere ljudstva. Seveda morajo biti - in to je glavno - tudi pametni, pošteni in ljudje dobre volje, ker tu velja preizkušeni izrek: Ljubši so mi slabi zakoni pa dobri sodniki, kakor pa narobe.

Še eno zahtevo je treba postaviti - last but not least - pravica mora biti **lahko** dostopna **vsem** ljudem, ne samo bogatim. V zasmeh temu tako naravnemu načelu je bilo pod Italijo treba že za kazenske pravde precej denarja, za civilne pa ogromnih zneskov, ki so šli v vsakem malo bolj zapletenem slučaju v težke tisočake. Justica mora biti, če že ne brezplačna, vsaj zelo poceni. Zrak in voda sta neobhodno potrebna za telesno življenje naroda, pravica pa za duhovno.

Nobenega izmed gornjih načel niso spoštovali Italijani v teku njihove zasedbe naše zemlje.

Leta 1923 so prepovedali pod težko kaznijo rabo slovenskega in hrvaškega jezika pri vseh sodnijah

Julijske Krajine in odpustili iz službe večino naših sodnikov; redke, ki so ostali, so pa premestili čez Sočo. Glavni avstrijski zakoni so ostali v veljavi do 1.1929, takrat pa so bili vsi ukinjeni in stopili so v veljavo edinole italijanski.

Dasi so bili italijanski sodniki v glavnem pošteni in objektivni, v kolikor ni šlo za zadeve, ki so neposredno ali pa posredno prizadevale narodnostna vprašanja, vendar niso bili in niso mogli biti na noben način dobri sodniki. Niso poznali niti jezika niti navad ne miselnosti ljudstva, kateremu so imeli soditi.

Naj navedem nekaj kričečih slučajev. V neki vasi v Reški dolini, kjer je starodavna navada, da fantje ob priliki poroke vaškega dekleta fantom iz druge vasi zapirajo pot k poročnemu sprevodu z zahtevo, da ženin plača za vino se fantje niso mogli takoj dogovoriti o višini tega plačila, pa je prišlo do prepira. Ko so karabinierji za to zvedeli, so napravili ovadbo na sodnijo. Fantje so bili vsi obsojeni na težke zaporne kazni - zaradi izsiljevanja.

Drug slučaj. Pri kazenski razpravi v Podgradu je bila kot priča zaslišana 15-letna deklica iz Žejan. Na stavljenja vprašanja glede osebnih podatkov v italijanščini, je odgovarjala po italijansko. Ko pa jo je sodnik zaprisegel, ga je prosila, da bi govorila po hrvaško s pomočjo tolmača, ker da ne zna zadostno italijanščine. Na ostro zahtevo sodnika, da mora govoriti po italijansko, je odgovorila, da bo govorila hrvatski. Obsojena je bila na tri dni zaporne kazni ali 150 lir globe in 150 lir sodnih stroškov. K sreči je sodnik, ki je bil zagrizen fašist in še slab sodnik povrh, napravil formalno napako pri razsodbi, kar je izrabil zagovornik in dosegel pri kasaciji v Rimu uničenje te monstruozne razsodbe.

Še zadnji slučaj. V neki brkinski vasi je brez oporoke umrl mlado poročeni mož, dober posestnik, zapustivši 24 let staro ženo in desetmesečno dete. Posestvo je bilo veliko in zato se je vdova odločila, da se ponovno poroči. Seveda je želel njen bodoči mož imeti pri hiši kake zajamčene pravice. Taka vprašanja so se pri nas navadno reševala tako, da je sodnik del dedščine proti mali kupnini prepisal na vdovo in očima, ki sta se obvezala brezplačno obdelovati vse ostalo premoženje otroka. Niti vdova niti dva vaška "moža", ki so vsi prosili v gornjem smislu, niso mogli pri sodniku ničesar doseči. Krčvito se je držal besedila italijanskih zakonov in laške prakse. Tako je posestvo propadlo.

Ti slučajji potrjujejo v polnem pravilnost načel, ki smo jih zgoraj navedli in zato bodi ena izmed naših prvih nalog, da se ta načela tudi uveljavijo, kakor hitro bo to mogoče. Prvi korak, ki bi ga bilo treba storiti takoj po osvobojenju, bi moralo biti imenovanje poštenih, nepristranskih in neodvisnih sodnikov, ki bi morali temeljito poznati ljudi, kraje in razmere. Nato naj bi se čimprej odpravili - kakor smo že povedali - vsi zakoni, ki niso na mestu. Kasneje bi se vpeljali jugoslovanski zakoni, ki so v glavnem isti kakor so bili tudi pri nas do 1.1918.

Seveda bodo potrebna številna prehodna določila,

tesno povezana z njih vpeljavo. Poleg tega bodo potrebni še izredni zakoni zaradi izrednih prilik, ki so pri nas vladale v času petindvajsetletne brezpravne italijanske okupacije.

H koncu naj navedem še dvoje misli. Razveljavile naj bi se vse dražbe nepremičnin na zahtevo prizadetih, če se pokaže za verjetno, da izkupiček ni dosegel 3/4 prave vrednosti prisilno izdraženih nepremičnin. Tu gre v prvi vrsti za vse nakupe, ki jih je izvršila "Ente per la Rinascita delle Tre Venezie" in podobni protislovanski zavodi.

Vredno bi bilo tudi razmisliti o tem, ali ni potreben zakon, ki bi dovoljeval obnovitev vseh postopanj, glede katerih je opravičen sum, da so bili

naši ljudje obsojeni, oziroma da so izgubili pravdo samo zaradi svoje narodnosti.

S tem člankom sem nameraval sprožiti nekaj misli glede povojne ureditve pravnih razmer v Julijski Krajini, ko bo enkrat osvobodjena in priključena Jugoslaviji. V tem ozkem okviru se pač nisem mogel temeljito in sistematično pečati s to ureditvijo tudi že zaradi tega, ker nam tu v tujini niso na razpolago besedila zakonov, ki bi prišli v poštev. Namen je bil samo opozoriti naše ljudi, da bo treba tudi to stvar vpoštevati in o njej razmišljovati, medtem ko je naloga vlade, da vse potrebno ukrene že sedaj.

F... a

PRUSKI BARONI

(Wickham Stead)

V londonskem "Times"-u so zadnjič dejali, da so Rusi gotovi, da bodo v tekmi za Berlin zmagovalci. Te časti jim gotovo ne bo nihče zavidal, ker imajo za skupno stvar pač tudi največ zaslug. Osebo bom prav srečen, ko bodo Rusi v Vzhodni Prusiji.

Gotovo se ne bodo posebno razburjali s sebičnimi in pokvarjenimi junckerji, ki imajo v tej zemlji svoje korenine in katerih hudobni duh je dolgo časa motil življenje Evrope. Iz Vzhodne Prusije in zahodnih predelov Elbe prihaja večina pruskih častnikov. Ti ljudje so bili hrbtenica pruske uradnosti in precej jih je bilo tudi v diplomatski službi. Medtem, ko so ropali zaklade nemške državne banke s tem, da so stalno beračili za podpore v kritje svojih bankrotov, še bolj pa za razvratne zabave na francoski rivijeri, so tako trpinčili svoj narod, da je v množicah zapuščal deželo. Poljake, ki so prihajali na njihova mesta, so izmозgavali še na okrutnejši način. Pruski baroni so pokvarjenci, trdi, arogantni in oblastni. V Nemčiji bi bila vsaka obnova nemogoča in prusijaškega militarizma ne bo mogoče uničiti, če se tudi ti ljudje ne odstranijo. Mislim, da jih bodo Rusi nekako tako gledali, kakor so britanski letalci motrili njih zaveznike, težke industrijske barone v Porurju in Porenju. Vsa zgodovina Nemčije v zadnjih 40 ali 50 letih se izraža v glavnem z združitvijo bogatih industrijscev v zahodni Nemčiji z revnimi klati-vitezi na vzhodu.

Zelo zanimiva dogodivščina, ki potrjuje to zaveznitvo, se je pripetila nekaj časa predno je Hitler 1.1933. prišel na oblast. Vodja pruskih junckerjev, Herr von Oldenburg-Januschau je predlagal, da bi darovali maršalu Hindenburgu večje posestvo v Vzhodni Prusiji v zahvalo za vse, kar je Hindenburg napravil za nemški narod. Lepa misel. Edino vprašanje pa je bilo, kdo bo to posestvo plačal. Bogati nemški industrijski Porurja in Porenja so se končno odločili, da bodo to posestvo kupili Hindenburgu, ki je bil takrat predsednik takozvane nemške republike. Junckerski baroni pa so se obvezali poskrbeti, da pride posestvo čim prej na boben. S tem bi Hindenburg rabil državno pomoč. Računali so pa, da bo Hindenburg obenem tudi njim — po načelu enakopravnosti — preskrbel take podpore. Načrt se je sijajno posrečil. Težki milijoni javnega denarja so se začeli stekati v prazne žepke pruskih klativitezev, pod firmo takozvane "Osthilfe" (pomoč za

vzhod). Ker je bil Hindenburg že star, je posestvo prepisal svojemu sinu, da bi mu s tem prihranil zapuščinske pristojbine.

Ko so pruski junckerji tako spretno oskubili nemški državni zaklad, se jim je zdelo, da imajo Hindenburga že v rokah, toda Hitlerjev prednik v uradu nemškega kanclerja, general von Schleicher, ki so ga Hitlerjevci 30. junija 1934. leta pri "veliki žehti" ubili, je poskušal Hindenburga prestrašiti s tem, da je mahinacije objavil. Hindenburg je bil v veliki zagati vse dokler ga Herr von Papen (sedanji nemški veleposlanik na Turškem) ni prepričal, da je mogoče škandal potlačiti le, če Schleicherja požene in postavi Hitlerja za državnega kanclerja.

Tako je Hitler postal državni kancler, ki je škandal sicer odpravil, zato pa neomejeno zagospodaril nad Nemčijo. Ta mala dogodivščina nazorno definira moralne kakovosti pruskih junckerjev; nič pa ne pove, zakaj je Vzhodna Prusija neprestano bojišče med Tevtoni in Slovani in zakaj je dežela najbolj ranljiva točka Nemčije. Tam so 1.1410. Poljaki in Litvinci zmagali Tevtonce pri Tannenbergu. Tam je tudi koncem avgusta nemški general Hoffmannu zmagal nad Rusi. Vso slavo pa je posebej Hindenburg. Z drznim vpadom v Vzhodno Prusijo so Rusi rešili Pariz. Če bi Nemci takrat uporabili vse svoje moči na zahodu, bi zaveznički ne zmagali na Marni 1.1914., Pariz bi padel in vojna bi se najbrže drugače končala.

Sedaj zopet Rusi na vzhodu in zaveznički na zahodu belijo Nemcem glave. Res je, da Anglo-Amerikanci v Normandiji le počasi napredujejo, obenem pa je tudi res, da Nemci svoj odpor zelo drago plačujejo. Pripovedujejo celo, da je Hitler svoj glavni stan premestil iz Vzhodne Prusije nekam na Francosko. Rundstedt je premaknil iz Francije na neko drugo mesto. Rundstedt je znan kot protinacist, zato bi ga mogoče porabili za mirovna pogajanja, ki so bila do sedaj brezuspešna.

Pri tem pa bo imel mnogo dela. Brezpogojni mir je za naciste še vedno v veljavi. Lord Cranborne, generalni tajnik dominionov, je izjavil, da ima angleška vlada namen popolnoma izkoreniniti pokvarjeno organizacijo Gestapa. Nemci so v resnici zelo žilavi. Angleške vojaške oblasti pa vedo, da so njihove rezerve, o katerih so Nemci toliko govorili, že izčrpane. Vsak nemški mrtvec, vsak ujetnik —

samo v Normandiji so jih do sedaj zavezniki dobili 64.000 — pomeni občutno izgubo za Nemce. Kaj je šele v Rusiji... Zaveznikom pa prihajajo vedno nove sveže moči. Poljska podzemna vojska se bori skupno z Rusi, Francozi ravno tako. V Italiji generala Alexandra podpirajo jugoslovanski bojovníki in italijanski partizani.

Težka kriza v nemški vojski ni več daleč. To še ne pomeni, da bi mogla dovesti do neizogibnega poloma nemškega odpora, vendar je za Nemce to lahko začetek konca. Vedeti moramo, da niti Rusi in niti zahodni zavezniki še niso pričeli s polno paro izvajati teheranskih načrtov.

Zelo pametno je bilo, da je predsednik Roosevelt priznal Francoski narodni odbor za osvobodjenje. General De Gaulle je — kakor izgleda — napravil v Ameriki ugoden utis. Odnosaži so se v mnogem zboljšali, kakor pa je to bil slučaj v zadnjih letih. S tem je izginila megla z ameriškega obzorja, da bi izginile tudi še ostale. Tudi med Rusi in Poljaki se je razmerje zboljšalo.

V Jugoslaviji se stvari v mnogem popravljajo. Združeni narodi imajo eno samo skupno nalogo: rešiti za vedno svet iz naci-fašistovsko-japonskih krempljev in pripraviti narodom boljše bodočnost.

WINSTON CHURCHILL - REPORTER



Winston Churchill je pred kratkim v britanskem parlamentu omenjal svoje lastne iskušnje o delu in naporih vojnih dopisnikov. Vsi, ki smo v tistih časih prebirali njegova poročila in sestavke, lahko pravično ocenimo izgubo, ki jo je britansko časnikiarstvo utrpelo, ko se je Winston Churchill poslovil iz naših vrst in odjadral med politike.

Winston Churchill je bil eden izmed vojnih dopisnikov iz "velike dobe" za časa južno-afriške vojne.

V treh letih in v treh različnih vojnah — na severo-vzhodu Indije, v Sudanu in v Južni Afriki — je Winston Churchill pokazal svoje prve genialne sposobnosti.

Kakor se to večkrat dogaja je to bila doba, ki je bila prav posebno ugodna, da odkrije dragocene talente. V resnici ni bilo takrat filmskih zvezd, niti letalskih "asov", h katerim bi mogli takratni časnikiarji usmerjati svetovno radovednost. V teh časih, ko ni bilo dnevnih vojnih poročil, niti radijskih prenosov, je bila skupinica vojnih dopisnikov, ki je z romantičnimi dogodivščinami in razmeroma nepomembnimi popisovanji majhnih vojnih spopadov, krmila čitajoči svet.

Danes je vojni dopisnik priznana in nadzorovana pritiklina vojnega aparata. V vojnah pred petdesetimi leti je bil vojni dopisnik skoro popolnoma samostojen človek. Užival pa ni prav nobene pomoči vojaških oblasti. V teh časih je Winston Churchill pričel s svojim časnikarskim poklicem. Niso pa to bile časnikarske ambicije, ki bi mladega Churchilla pognale na to pot, pač pa je iskal novih borbenih izkušenj, ki bi konjenici, pri kateri je služil, zajamčile večjo hitrost.

Leta 1896 je španski guverner na Kubi vodil majhno vojaško operacijo proti domačim upornikom. Winston Churchill se je odločil, da si ogleda to zadevščino na licu mesta. Sloves, ki ga je njegov

oče užival na Španskem, mu je omogočil potovanje. Angleški list "Daily Graphic", ki danes več ne izhaja pa se je obvezal, da bo njegove dopise objavljala.

Borbe niso bile posebno zanimive, vendar je mladi Churchill nabral nekaj prav dragocenih izkušenj. Tu je dobil tudi svojo prvo hrabrostno medaljo za vojaške zasluge. Seveda špansko.

Ko se je vrnil iz Kube je srečal nekje na deželi v Veliki Britaniji, generala Sir Bindona Blooda, poveljnika severo-zahodnih obmejnih čet v Indiji, ki mu je obljubil, da ga bo vzel v svoj štab kakor hitro bodo njegove enote stopile v aktivno službo.

Leta 1897. so pričele operacije in Winston Churchill se je napatil v Indijo kakor je obljubil. Dogovoril se je z uredništvom dnevnika "Daily Telegraph", da bo zastopal list na bojišču. Iz poročil, ki jih je pošiljal iz Indije, se je kmalu pokazal talent vojnega dopisnika: aktivnost, radovednost, drznost in pogum. Njegov odličen spomin in njegov jasen slog sta ostale sposobnosti samo še okrepila.

Scene, ki jih je popisoval so napravljale globok utis na čitatelje. "Tako živo piše, da mislim, da sem sam sredi teh doživljajev", tako so čitatelji s pohvalami pisarili uredništvu. Njegovi utisi glede borb v Indiji — v obliki depeš — so v ostalem zbrani v knjigi "Vojska v Malakandu", ki jo še danes ljudje prebirajo z dopadenjem. Knjiga je imela mnogo uspeha v tem času. Značilno je, da je uredništvo dnevnika "Morning Post" takoj sprejelo Churchillovo ponudbo, da zastopa list pri Lordu Kitchenerju v Sudanu.

Bil je v prvi bojni črti za časa slavne bitke pri Omdurmanu. Njegov popis bojev je pravo remekdelo časnikarske sposobnosti. Pravično je treba priznati, da je en sam britanski vojni dopisnik prekosil Churchilla. To je bil George Warrington Steevens, največji britanski novinar, ki je umrl na

vnetju trebušne votline za časa obsedanja Lady-smith-a. Oba sta se srečala na ladji, ko sta se vračala iz Sudana. Steevens je o tem napisal članek z naslovom: "Najmlajši mož Evrope", v katerem je karakteriziral Churchilla tako-le: Starost otroška, temperament otroka, zato pa duh, odločnost in sposobnost zrelega moža".

Steevens je prerokoval Churchilla, "da bo težko dobiti mesto v parlamentu s tridesetimi leti, v vsej Angliji pa s štiridesetimi". Churchill bi po volji lahko postal "velik šef, velik časnika ali tudi ustanovitelj časnikaškega agencije."

Churchilla je vlekla parlamentarna karijera, vendar mu je ostala prihranjena še njegova največja dogodivščina, ki jo je preživel kot vojni dopisnik. V oktobru 1899. leta je za račun lista "Morning Post" odpotoval v Južno Afriko, kjer je pričela burska vojna. Tri tedne po njegovem prihodu je pri nekem

spopadu blizu Chieveley zašel v vojno ujetništvo. In zopet tri tedne potem je iz vojnega ujetništva tudi pobegnil in se zatekel v Portugalsko vzhodno Afriko. S tem je postal junak dnevnih dogodkov. Ostal je še šest mesecev v Južni Afriki, kjer je preživel še več dogodivščin, ki so njegovo popularnost še povečale.

V tej dobi časnikaško delo Churchilla ni samo prineslo slave, pač pa tudi popolno gmotno neodvisnost. Predavanja, ki jih je priredil v Združenih državah, so mu prinesla 10.000 funtov in s tem zneskom je postavil svojo kandidaturo v parlamentu. Izvoljen je bil v okraju Oldham. S tem je končala njegova karijera vojnega dopisnika.

Za časnikašja bo to vsekakor studenec ponosa, v katerem se bodo napajala nova časnikaška pokolenja v zavesti, da pripadajo poklicu, v katerem se je izkazal mož, katerega ime bo večno ostalo zapisano v zgodovini Velike Britanije.

BLISKOVITOST RDEČE VOJSKE

Ameriški general Connally, ki že leto dni tesno sodeluje s sovjetskimi vojaškimi oblastmi za prevzem ameriškega vojnega gradiva v Iranu, pripoveduje o svojih utisih iz Rusije, kamor je napravil daljši izlet:

Najbolj zanimiva stvar na ruskem bojišču je izredna naglica, s katero Rusi obnavljajo prometna omrežja proti bojišču. Pri bliskovitih napredovanjih neke armade, se pogostokrat zgodi, da se mora preganjanje sovražnika zavoriti, da bi se reorganizirala preskrba napredujočih enot. Rdeča vojska se zaradi takih vzrokov nikoli ne ustavi, za to tudi ni nobene potrebe. Ne pozabite, da je sovjetska vojska že od julija 1943 stalno na premikanju.

Hitrost, s katero pionirske enote popravljajo prometna omrežja, je naravnost neverjetna. Na neki točki reke Bug sta dve sovjetski armadi prekoračili reko in z vso silo pritiskali na umikajoče se Nemce. Nacisti so edini železniški most, po katerem bi sovjetska vojska mogla prejemati potrebno preskrbo, pogнали v zrak tako mojstrsko, da bi tega boljše ne mogla storiti nobena druga pionirska ekipa na svetu. Od železnega mosta s šestimi velikimi oboki ni ostalo drugega kakor kup popolnoma neuporabnega železja. Železniška proga je bila s tem pretrgana in ta proga je bila naravnost življenjskega pomena za napredujoče armade. Samo po njej bi lahko pošiljali zadostne količine preskrbe za številno vojsko, ki je bila na oni strani reke.

Iz nemških dokumentov, ki so jih sovjetski vojaki kasneje dobili v roke, so Nemci kalkulirali, da bodo Rusi rabili najmanj štiri mesece časa, da postavijo most. V Moskvi pa so bili mnogo večji optimisti. Na lice mesta so poslali generala z nalogo, da obnovi most v 30 dneh. General se je lotil dela s svojimi vojaki in bližnjimi civilisti. Dvanajsti dan potem, ko je general pričel z delom, je prvi vlak že zdrvel čez most. Tako delajo Rusi.

Druga stvar, ki je generala Conally-a presenetila je gorečnost, s katero se Rusi posvečajo vojnim naporom. Ves svet dela. Ženske delovne moči v to-



varnah znasajo 60 do 80%. Ko sem razgovarjal z ravnatelji tvornic, so mi soglasno zatrjevali, da so ženske ravno tako sposobne kakor moški, zlasti pa pri preciznih delih, kjer moške celo prekašajo.

V vrstah partizanov se ženske junaško bore. Celo na najnevarnejših točkah smo našli žensko prometno policijo, ki je urejevala promet na bojišče. Med vojaškimi zdravniki je veliko število ženskih in seveda še mnogo večje število je ženskih med bolničarskim osebjem. Nekatere vojaške enote imajo ženske kuharice, celo na bojišču. To niso pripadnice pomožne vojaške službe, pač pa so v aktivni službi kakor moški.

Sovjetski vojaki ljubijo glasbo in ples. Za njihovo razvedrilo služijo posebne ekipe.

GENERAL LAYCOOCK, POVELJNIK C.C.O.

Poveljnik kombiniranih oboroženih sil je obenem tudi svetovalec načelnika štaba za amfibijske operacije in načelnik odseka treh vrst orožja, kjer častniki proučavajo tehnične metode za izkrcavanje. "Special Service Group" (komandosi) je pod njegovim poveljstvom. Tehnika amfibijske vojne je pričela s svojim delovanjem že davno, vendar se je šele v zadnjih letih povzpela in se razvila v popolnoma samostojno vojaško večino z lastnimi ustanovami, strokovnjaki in tudi z lastnimi izkušnjami. Zaradi doseženih uspehov je bil tudi poveljnik kombiniranih oboroženih sil eden izmed glavnih udeležencev operacij na zahodu.

Generalni major R.E. Laycock, D.S.O., ni samo izkušen tehnik za amfibijsko vojno, pač pa tudi prvovrstni upravnik te tako zamotane vrste orožja. Je to tudi mlad človek, ki se zna prilagoditi zelo delikatnemu delovanju, ki ga zahteva služba in človek, ki prepričevalno svetuje tako svojim nadrejenim, kakor tudi starejšim od njega. Prirojeni čut za praktična razumevanja in skromnost pred javnostjo, vse to mu je omogočilo, da je premagal številne težkoče. Ves srečen je, da so ga postavili na čelo kombiniranih oboroženih sil, zlasti, ker to mesto zahteva premočrtnost, dalekovidnost in odločnost; vse te kvalitete združuje mladi general.

Kakor njegovi tovariši pred 25 leti, tako je bil tudi Bob Laycock po vojni napovedi ves nestrpen, da se čim prej sreča s sovražnikom. Ob začetku vojne so ga postavili v štab britanske ekspedicijske armade v Franciji. Pozneje je obiskoval tečaj generalštabne šole, Camberley. (Izkušnje, ki si jih je tu pridobil so mu v mnogem omogočile, da so kasneje njegovi uspehi bili tako pomembni). Po Dunkerque-u je vztrajal, da bi ga sprejeli kot prostovoljca v specialno službo komandosov. Prvi je osebno formiral famozne oddelke komandosov. Od tega časa dalje se je z njimi udeleževal številnih podvigov, vse dokler ni bil oktobra 1943 imenovan za poveljnika kombiniranih oboroženih sil.

Več mesecev po Dunkerque-u se je ves svet - kakor nam je to še v dobrem spominu - zaskrbljeno spraševal, ali bo Anglija sama lahko vzdržala. Kasneje smo se pa prepričali, da Angleži niso samo vzdržali, pač pa celo sami prešli v napad. Tisti, ki so z Drake-ovim pogumom tvegali v majhnih skupinah napadati zmagovito nemško armado, so pomagali s svojimi vzgledi spremeniti obrambni duh v ofenzivno voljo. Podvigi komandosov so zbrisali pripovedko o nepremagljivosti tistih, ki so zasužnjili Evropo. Težko je oceniti pravo vrednost izvršenih dejanj komandosov v tem času.

V teku angleških porazov 1940-1942, sta britanski tisk in parlament zahtevala boljšega vojaka; vestnejše izvežbanega, bolj gibčnega, odpornejšega in iniciativnejšega. Ko so se pojavili komandosi, jih je britanska javnost pozdravila kot rezultat svojih zahtev. V resnici so bili komandosi spočetni, izvežbani in opremljeni s pomočjo častnikov Laycockovega kova, ki so jih vodili v tvegana podjetja.

Leta 1942 je zahtevala javnost "drugo fronto" ki je bila pred kratkim tudi ostvarjena s pomočjo izredne amfibijske vojne mašinerije. Ta mašinerija



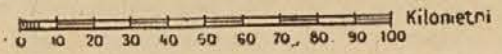
je uresničila fantastični prehod čez Rokavski preliv, iznašli in spolnili pa so jo v štabu admirala Mountbattena, v katerem je bil brigadir Laycock eden izmed številnih častnikov. O takih vojaki se izplača izpregovoriti nekaj besed.

Naj navedemo samo par osebnih podvigov generala Laycocka. Zadnje dneve na Kreti je preživljal kot zaščitna enota na otoku. Drzno je napadel glavni stan generala Rommela, o čemer smo svoječasnno tudi v "Bazovici" poročali; po 41 dneh tavanja po puščavi izza sovražne bojne črte, se je pretolkel v lastne vrste. Osebno je vodil izkrcevalne akcije na Siciliji. 11 dni in noči se je s svojo brigado boril v Palermu in odbil močan sovražni napad, ki je resno ogražal zavezniško izkrcanje. Ta njegova junaška dela so bila popisana na drugem mestu. V vseh teh situacijah se je Laycock izkazal ne samo z legendarno drznostjo in potrebno mirnostjo, pač pa tudi z izredno odločnostjo ob pravem času.

Laycock, ki je v štirih letih napredoval od kapitana do generalnega majorja in ki je bil imenovan za poveljnika kombiniranih oboroženih sil, ima komaj 36 let. Tudi na tem visokem položaju je ostal preprost, razigran, ljubezniv, hvaležen; obenem pa stalno svesten odgovornosti, ki so mu jo zaupali. Z vsakim govori s priprosto prirodnostjo, tako kakor da bi bili ljudje njegovi bratje. Večina častnikov - komandosov se imajo za svoje vrline v mnogem zahvaliti njegovemu primeru. Vsi so ponosni, da ga imajo za svojega prijatelja.



BITKA ZA VZHODNO PRUSO



Map details including city names like TORUN, WARSZAWA, LUBLIN, and MOHILEV, and a signature 'G. FELTIER' in the bottom right corner.

BASIC ENGLISH

18. READING

Things.

ink	writing	pen	slip
letter	book	pencil	skirt
page	grip	pleasure	snake
print	mark	pocket	story
(reading) meeting	roll	surprise	

Qualities.

tight-loose
beautiful
secret
yellow

OTHER WORDS:

Advertisement, note, prose, verse;
copy (e), fiction (s), letter (e), star (e), stop (e),
account, hearing, knowledge, line, list, record,
statement;
sense (e).

Reading.

One of the first and most important parts of school teaching is reading, because a book is the shortest way to most of the knowledge necessary for a good education. If men had no knowledge of writing they would have no books for reading. Learning the form of every letter is necessary for writing, but less so for reading at the start. You may get a knowledge of the form of a word before you have a knowledge of the separate letters in it. But you will not get very far till you give attention to the letters, and the sounds which the letters have.

Writing on paper may be done with a pencil or with a pen and ink. Very young boys and girls have pencils for writing, because if pens are given to them they may let the ink go on the table when they are taking the pen from the ink-pot, or a slip of the pen may make a dirty mark on a clean page of the writing-book.

In early times men had no print, but only writing, and a book did not have the form which it has now. It has no pages then, and no stiff cover. It was a roll. This was before any paper such as we have now was made. The writing was put on something which was very like paper, but stiffer than paper.

Reading is more than a way to knowledge; we may get great pleasure from it. Reading a good story makes most boys and girls happy, even those whose school books give them the least pleasure.

Yesterday I saw in a book an old story about a beautiful young girl who had no mother. The woman to whom the father was married was cruel to her, and made her do all the dirty work of the house, and she was very sad. The smooth skin of her hands got rough, and her feet were cut by the stones, because even in the very cold weather she had no shoes.

One day when she was coming through some trees after getting wood for the fires, she saw a feeble old woman putting sticks in a basket. "Let me get your basket full for you, while you have a rest," said the girl. "You are very kind," said the old woman, and the girl took the basket. When she came again with the sticks, the old woman said: "You have done something for me, so I will do something for you." While she was saying these words she took a small round box from the pocket of her skirt. Inside was a small parcel with a tight cord on it. When she got it loose the girl saw a bit of bright yellow stone in the paper. "Take this," said the old woman, "and put it in the bed of the woman, who is cruel to you, but keep our meeting secret. Do not say anything

about it, even to your father". Then the girl gave a cry of surprise, because suddenly the old woman was not there, but only a small yellow snake going very quickly over the grass.

With the parcel tightly in her grip, the girl went to the house, and that night, before the woman was in bed, she put the stone under the cover. In the morning the woman was nowhere in the house, and she was not ever seen again. Though the surprise of the father and all the servants was greta, they were all much happier when she was gone. And only the girl gave any attention to the account of a small yellow snake which was seen going from the house that morning.

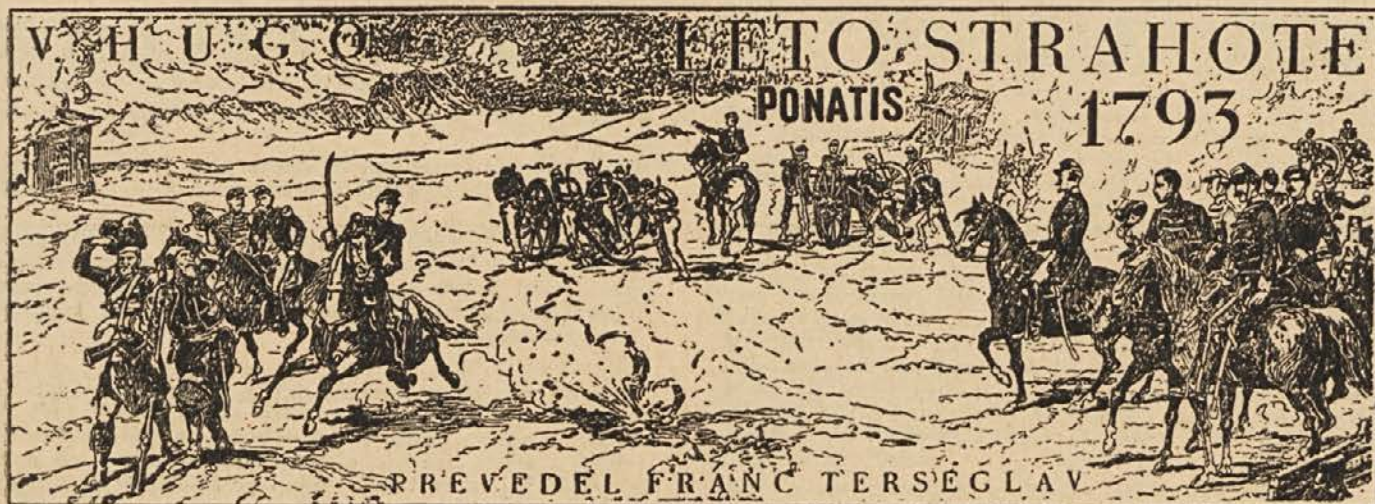
Questions.

1. Why is the learning and reading of the first steps of education?
2. What knowledge is necessary for writing?
3. What two ways of writing on paper are there?
4. How were books in early times different in form from the books we have now?
5. Before there was paper, what was writing done on?
6. What may reading do for us in addition to giving us knowledge?
7. What sort of reading gives most boys and girls pleasure?
8. From where did the old woman take the box?
9. What was in the parcel?
10. What did the girl do when she found a snake in the place of the old woman.

Answers.

1. Because a book is the shortest way to much of the knowledge necessary for a good education.
2. A knowledge of the forms of the letters.
3. With a pencil and with a pen and ink.
4. They had no pages or stiff covers, they were rolls.
5. On something which was very like paper, but stiffer than paper.
6. It may give us great pleasure.
7. The reading of a good story.
8. From the pocket of her skirt.
9. A bit of bright yellow stone.
10. She have a cry of surprise.

JANKO PREMUR - NARODNI HEROJ. Vsi se še spominjamo z največjo pijeteto nepozabnega nanoškega junaka, Janka Premru-a. O njegovi junaški smrti na kršnih nanoških vzpetinah, smo v "Bazovici" obširneje pisali. Sedaj smo prejeli vest, da je bil junak Janko Premru proglašen za narodnega heroja. Tako si je šentviški trg, tam pod Nanosom postavil najveličastnejši spomenik, ki bo še stoletja oznanjal slovenskim rodovom slavo gorenje Vipavske doline. - Z upravičenim ponosom bodo šentviški fantje, ki jih je mnogo v vrstah N.O.V., sprejeli to vest; junak Janko Premru pa jih bo v svoji nesmrtnosti vodil še nadalje kot vzor največjega požrtvovanja in najgloblje ljubezni do svoje slovenske rodne grude. Naj vitežki duh Janka Premru-a tudi vse nas ostale vodi k boljšim dnevom končnega osvobojenja naše domovine! Slava narodnemu heroju!



TRETJI DEL — VANDEJA

DRUGA KNJIGA — TRIJE OTROCI

ANGELČKI BOŽJI SE IGRAJO

Ko je Georgeta videla svoja brata tako zamišljena, je hotela vedeti, kaj je. Ni bilo lahko predreti do njiu. Navzlic temu se je podala pogumno na pot. Treba je bilo premagati neznanse težave in ovire: razne pruke, nakopičene akte, prazne škatlje, skrinje in zaboje, nevarne čeri, ki jih je bilo treba obiti. Georgeta se jih ni ustrašila. Najprej je zlezla iz svoje košare, potem se je vrgla med čeri in plula po ožinah med njimi, prevrnila pruko in plezala med dvema kovčegoma, potem pa čez kup papirjev, preko katerih se je skobacala dol kakor po pobočju. Nato je prišla do mesta, ki bi ga pomorščak imenoval "odprto morje", ki ga je z mačjo urnostjo preskakovala, dokler ni prišla do svojih bratcev. Toda prašiček je bil medtem svojim opazovalcema že ušel in se skrill skozi разо med zidom in podom. Tega je bila kriva Georgeta, ki je bila obrnila pozornost svojih bratov nase, radi česar sta za hip pozabila na živalico. Toda prišli so drugi dogodki. Lastovke, ki so gnezdirle pod streho, so priletele čisto mimo oken, delale nato velike kroge in veselo cvrlikale v pomladanski zrak. Georgeta je pokazala z roko na ptice in vzkljnila: "Pip! Pip!" René-Jean jo je nežno pokaral: "Gospica, temu se ne pravi pip, ampak lastovke."

"Tovke," je ponovila Georgeta.

In vsi trije so zrlj za dražestnimi pticami.

Potem je priletela v sobo čebelica. Nič ni tako podobno duši ko čebela. Leta od cvetlice do cvetlice kakor duša od zvezde do zvezde in nabira med kakor nabira duša luč. Čebela je delala velik šum, kakor da bi se jezila na otroke: "Pridem, mislim, da bom našla rože, pa vidim te male ljudi. Kaj se godi tukaj?" Otroci čebele niso spustili iz oči. Čebela je preiskala vso biblioteko, pogledala v vse kote in se obnašala kakor da je doma v svojem panju. Brenčala je z omare na omaro in gledala skozi šipe naslove knjig, kakor da zna brati. Ko je smatrala, da je njen obisk pri kraju, je zopet odletela. "Domov gre," je rekel René-Jean. Georgeta je medtem odkrila čestitljiv, od črvov razjeden naslonjač, iz katerega je na vseh koncih in krajih štrlela žima. Georgeta je vtaknila prste v luknje in jih večala, kar je le mogla; skrbno in pobožno je vlekla vun žimo. Naenkrat je vzdignila prst; to je pomenilo: "Čujte!" Oba brata sta poslušala. Od zunaj je zamolklo donel v sobo šum: v gozdu so se premikale čete. Konji so rezgetali, bobni so bobnali, vozovi so drdrali, verige so rožljale, signali so klicali, drugi so jim odgovarjali - bil je divji šum najrazličnejših zvokov, ki so se vjemali v čudno harmonijo. Otroci so poslušali vsi zavzeti. Naenkrat je vse utihnulo. "To dela ljudi Bog," je rekel René-Jean. Nato se je zamislil: Kako nastajajo asocijacije v pameti malih otrok? Kakor da se je nečesa spomnil je René-Jean zašepetal: "Mama."

"Mama," je dejal Alain.

"Mama, mama," je dejala Georgeta.

Potem se je zopet začelo letanje po sobi. Otroci so se smeje in kriče lovili, včasih se je Georgeti, če se ji je

primerila kakšna nezgoda, zahotelo, da zajoče, pa se je rajši zasmejala. Naenkrat je René-Jean, ki je slučajno stal pri oknu, vzdignil glavo; nato je hitro počenil in se skrill za naprej molečo steno ogromne okenske vdolbine. Videl je bil, da ga nekdo zunaj opazuje. Bil je to republičanski vojak, ki je bil splezal po strmini v globel, nato šel do ovinka in splezal par metrov nazaj po strmini do majhne skale, odkoder je mogel videti vse, kaj se godi v biblioteki. Ko je Alain videl, da se je René-Jean skrill, se je še on, za njim pa Georgeta. Nekaj časa so otroci mirno čepeli; Georgeta je držala prst na ustnih. Nato jim je postalo dolgčas; oprezno so se dvignili in pogledali. Vojaka ni bilo več. Otroci so zagledali v nekem kotu voziček; mogoče se je bil igral nekoč z njim mali Gauvain. René-Jean se je dal upreči vanj, Alain je naredil bič, Georgeta se je skobacala vanj. Toda voziček se je prevrnil, še preden je René-Jean utegnil potegniti, Georgeta se je zvalila po tleh in se pripravila na jok. "Gospodična, ti si že prevelika." "Ika", je rekla Georgeta in bila s tem potolažena.

Največji dogodek dneva pa je prišel. René-Jean je že delj časa bodel v oči pult, ki je stal sam ko spomenik sredi biblioteki. Na njem je ležala sloveča knjiga svetega Bartolomeja. Bil je to v resnici krasen in edinstven zvezek kvart-formata, tiskan na lepi arabski papir, ki se izdeluje iz svile in bombaža in ostane vedno bel. Vezava je bila iz pozlačene usnja, zapenci iz srebra, prva in zadnja stran iz najfinejšega pergamenta. Knjiga je bila polna lesorezov in zemljevidov. Blizu je stal velik hrastov stol; tega je René-Jean sam zavlekel do pulta in zlezal nanj. Knjiga je bila odprta na strani, kjer je bil bakrorez, predstavljajoč svetega Bartolomeja. Ko je malček prilezel na vrh stola, je začutil potrebo po kakem junaškem činu. Prijel je podobo za gornji kot in jo skrbno iztrgal. Toda to se mu ni popolnoma posrečilo; cela leva stran z enim očesom in delom svetniške glorijske starega apokrifnega evangelista je ostala v knjigi. Drugo polovico je dal Georgeti. "In meni?" je zaklical Alain. S prvo iztrgano stranjo je kakor s prvo prelito krvjo; za njo pride klanje. René-Jean je listal dalje, dokler ni prišel do slike komentatorja Pantoenusa. Tega je René-Jean, primereno iztrganega, podaril Alainu. Georgeta je medtem svojo podobo raztrgala na dva kosa in ta zopet na dva, tako da je bil sveti Bartolomej v Bretoniji razčetverjen. Ko je Georgeta ta rabeljski čin končala, je molila René-Jeanu roko, češ: "Se!" In René-Jean je velikodušno delil podobe iz knjige, potem ko je vsako z močnim rskom iztrgal; bil je silno ponosen na to, da ni sebi pridržal ničesar. Za svetniki so prišli na vrsto zemljevidi. Etiopijo je dobil Alain, Lykaonijo pa Georgeta. Končno je treščil na tla še knjigo.

To je bil strahovit trenutek. René-Jean je namršil čelo, se močno uprl z nogama, stisnil pesti in porinil knjigo s pulta. Težki folijant je žalostno padel na tla s hrbotom pokonci in izpadel iz vezave; zapenci so se komaj držali. K sreči ni padel na nobenega izmed otrok. Ti so ostrmeli navdušenja. René-Jean je zlezal s stolpa. Sledil je hip neme-

ga strahu, kakor po vsaki veliki zmagi. Otroci so se prijeli za roko in iz daljave motrili uničenega orjaka.

Ko so se tega čuda nagledali, je Alain energično stopil naprej in knjigo brcnil. To je v otrocih razvnelo gon uničenja do najvišje stopnje. René-Jean je brcnil knjigo, Georgeta tudi. Ta je pri tem padla, in sicer podolgem na knjigo. To je spodbudilo oba bratca, da sta se tudi ona vrgla nanjo in zdaj se je začelo delo uničenja do temelja. Otroci so neusmiljeno iztrgali vse podobe in strani, v svojem zmagoslavnem barbarstvu razpraskali vezavo, odtrgali pozlačeno usnje, izvlekli žeblje iz srebrnih obojev in razcefrali pergament v drobne kosce. Z rokami, nogami, zobmi in nohti so se trije podivjani angelčki spravili na brezumno evangelista. Tako so bili zatopljeni v to svoje razdejalno delo, da niso slišali miši, ki je hušknila mimo. V treh urah je izginil umotvor, na katerem so bili delali učeni bogoslovci ter cela vrsta mojstrov umetelnih obrti. Nato si je eden od malih izmislil, da je začel strgane strani metati skozi okno. Brž sta mu sledila ostala dva in v par minutah je odnesel častljivo knjigo veter.

"Metuljčki!" je klicala Georgeta za odvihrajočimi belimi kosi papirja.

Vročina je čedalje bolj pritiskala. Otrok se je lotil spanec. Najprej je omagala Georgeta in zaprla oči, René-Jean je šel k svoji košari, izvlekel slannico, jo privlekel do vdolbine okna, se vlegel in rekel: "Zdaj gremo spat!" Alain je položil svojo glavo na René-Jeana, Georgeta pa svojo na Alaina in tako so trije mali zločinci zasnuli.

Skozi odprta okna je valovil v sobano topel zrak; vonj divjih rož iz globeli in planote se je mešal z večernim dihom; tiho in nežno je bilo v širokem prostoru. Solnce je lilo svojo toplo luč s posebnim sijajem, preden je zatonilo. Narava je večer čudež, ki svojo veličino krona z dobroto. Čutilo se je vladanje nevidne sile, ki štiti brezpomočne pred nasilniki. Čez Tourgue-o so križarile v nebesni modrini ptice; lastavice so gledale skozi okna, kakor da bi se hotele prepričati, ali otroci tudi dobro spijo. Nagci so ležali drug na drugem, ne da bi se ganili; bili so tako ljubki, da bi jih molil. Sanje iz paradiza so se smehljale na njihovih nedolžnih ustnih. Vse okrog njih je molčalo, kakor da bi vse stvarstvo poslušalo dihanje njihovih prs, ki je zvenelo v veselstvo. Spoštljivi molk narave, ki ni dovolila nobeni svoji stvari motiti otrok, je bil vzvišen.

Solnce je zatonilo. Naenkrat je zasvetil skozi večerni mir iz gozda blisk, ki mu je sledil votel grom. To je bil strel iz topa. Grom je odmeval iz vseh pečin in se stopnjeval v peklenški šum. Grmenje je rastle iz hriba v hrib. Georgeta se je zbudila. Dvignila je nekoliko glavico, dvignila v zrak prstek in dejala:

"Bum!"

Grmenje je utihnilo in zopet je zavlada globok molk. Georgeta je položila glavico na Alaina in zopet zaspala.

TRETJA KNJIGA — MATI GLAS GILJOTINE

Tega dne je bila mati, ki smo jo videli kakor brez cilja hiteti naprej, prehodila veliko pot. Prenočila je bila v skednju, za katerega se je imela zahvaliti državljski vojni. Stal je sredi širnega polja s široko odprtimi vrati in ji nudil za ležišče kup slame, na katerem je prebela noč v družbi par mimo švigajočih podgan, nad seboj zvezde, ki so sijale skozi preperelo in preluknjano streho. Spala je samo par ur in se vzdignila, ko je bila še noč, da bi prehodila čim več poti, preden bi se začela žgoča dopoldanska vročina. Ko se je zdanilo, je dospela v selo; solnce še ni bilo vzšlo in bledeče sence noči so še ležale na poslopjih. Kljub temu je bilo več vežnih vrat že odprtih in na oknih so se pokazali obrazi. Prebivalci so bili obenem radovedni in prestrašeni. Ropotanje voz in rožljanje verig jih je bilo zbudilo.

Na trgu pred cerkvijo je bila zbrana gruča razburjenih kmetov. Oči vseh so bile opte v vozilo, ki se je premikalo z griča doli proti selu. Na tem vozu je bilo črno pregrinjalo, ki je bilo pogrnjeno čez neko čudovišče iz lesa in železa. Pred tem vozom je jahalo deset jezdecev, za njim prav tolko. Nosili so triogelnik in imeli sable potegnjene.

Sprevid se je premikal počasi in se pošastno odražal na obzorju, za katerim je vzhajalo rano jutro. Jezdci so bili žandarji in konice njihovih sabel so se začele svetiti v vzhajajoči zarji. V sredi pa mrtvaški voz...

"Kaj je to?"

"Giljotino vozijo."

"Odkod prihaja?"

"Iz Fougères."

"Kam jo neki peljejo?"

"Bog ve. Slišal sem včeraj, da v neki grad pri Parigné-u."

"Naj jo hudič pelje, kamor hoče. Da se le ne bi ustavila pri nas."

Veliki voz, ki je izgledal ko visoke pare, vprega, žandarji, rožljanje verig in molk ljudi v svitajočem se jutru - strahotna vizija!

Sprevid se je peljal skozi trg in zapustil vas. Čez četrt ure so ga videli, kako se je spenjal na vrh nasprotnega griča. Težka kolesa so škripala v kolotečah, verige vprega so zvenčale v svežem jutranjem vetru, sable so se lesketale.

Za grebenom je voz izginil.

Solnce je vzšlo.

Bilo je to v istem trenutku, ko se je Georgeta v biblioteci dvorani na Tourgue-i poleg svojih spečih bratcev zbudila in voščila svojim rožnatim nožicam dobro jutro.

Mati je videla črni voz, ni pa ničesar razumela, niti ji je sploh bilo kaj za to. Ona je videla pred seboj drugo vizijo: otroke, ki jih je bila izgubila. Kmalu za vozom je zapustila vas po isti poti. Zdajci se je spomnila besede "giljotina", ki jo je bila slišala pred cerkvijo na trgu. "Giljotina - kaj je to?" se je vprašala. Mihaela Flechard, otrok divjine, ni moglo na to odgovoriti, toda neka slutnja jo je svarila; streslo jo je, ne da bi vedela zakaj, in zdelo se ji je strašno, če bi še dalje sledila za tajinstvenim sprevidom. Pustila je cesto, se obrnila na desno in izginila v gozdu.

Bil je gozd Fougères.

Ko je bila nekaj časa blodila, je padel njen pogled na cerkveni stolp in strehe; prišla je v vas na robu gozda. Kraj je bil v območju modrih; v vasi je stala republiška straža. Mati je dospela do občinske hiše.

Tudi v tej vasi sta vladala groza in strah. Pred občinsko hišo je stala množica. Na stopnicah je stal med brkastimi vojaki mož, ki je držal v rokah razgrnjen list. Na njegovi desni je bil bobnar, na levi fant s piskrom kleja in čopičem.

Mož je bil klicar. Za njim je stal župan s trikoloro čez prsa. V hipu, ko je bila Mihaela Flechard stopila bliže, je začel klicar brati:

"Enotna in nedeljiva francoska republika..."

Ko je bil to izgovoril, je grozeče-slovesno zabobnal boben. O ti republiški bobni: kako so v njih vzbujali ponosno navdušenje, v drugih pa nepopisen gnjev in strah, ki je oledeneval žile! Množica se je razgibala; eni so sneli klobuke, drugi pa so jih potisnili še globlje v čelo.

Mrmranje se je razgubilo; ljudje so zopet poslušali in klicar je nadaljeval:

"V smislu posebnih odredb in polnomočij, ki nam jih je podelil odbor za splošno blaginjo..."

Spet je bobnar zabobnal. Klicar je nadaljeval:

"...in izvršujoč dekret konventa, ki določa, da so uporniki izven postave, če se zalotijo z orožjem v roki; dalje, da po istem dekretu zapade smrtni kazni tudi vsak, ki upornikom daje zavetje ali jim pomaga ubežati..."

"Smrtna kazen?" je vprašal nek kmet svojega soseda.

"Saj slišiš," je le-ta odvrnil.

"...izjavljamo, da so po členu 17. postave od 30. aprila, ki komisarjem daje neomejeno oblast glede postopanja z uporniki, izven postave sledeče..."

Klicar je nekoliko preстал z branjem, potem pa je čital dalje:

"...osebe, ki se navajajo z imenom in pridevkom..."

Množica je napeto poslušala.

Klicar je povzdignil glas:

"Lantenac, razbojnik..."

"To je naš milostivi gospod," je zamrmral nek kmet.

In po celi gruči je šlo komaj slišno mrmranje: "Naš milostivi gospod."

Klicar je ponovil:

"Lantenac, bivši marquis, zdaj razbojnik, nadalje, 'Imanus', razbojnik..."

"To je Gouge-le-Bruant."

"Da, Koljmodre", je pristavil drugi.

Klicar je nadaljeval:

"...Grand-Francoeur, razbojnik..."

"Ta je duhovnik," je zašepetal nekdo.

"Da, abbé Turneau."

"Župnik v La Chapelle."

(Nadaljevanje prihodnjic)

KRAJEVNI IMENIK PRIMORSKE

LAŠKO-SLOVENSKI DEL

TRŽAŠKO OKROŽJE

- Auremo di sotto** = Dolenje Vreme; p.Cave Auremiane
- Alber di Sesana** = Avber; p.Tomadio
- Auremo di sopra** = Gorenje Vreme; p.Cave Auremiane
- Aurisina** = Nabrežina; p.
- Banne** = Bane; p.Opicina
- Barca** = Barka; p.Cave Auremiane
- Barcola** = Barkovlje; p.
- Basovizza** = Bazovica; p.
- Bettania** = Betanija; p.Divaccia
- Bagnoli della Rosandra** = Boljunec; p.Boršt
- Brestovizza di Poverio** = Brestovica; p.Sesana
- Brésie** = Brezje; p.Crastie di Postumia
- Brese** = Brežec; p.Divaccia
- Bérie di Sesana** = Brje; p.Duttogliano
- Bristie** = Brišče; p.Prosecco
- Borgo Grotta Gigante** = Briščiki; p.Prosecco
- Buie del Timavo** = Buje; p.Cossana
- Bucue** = Bukovje; p.Postumia
- Berdo piccolo** = Malo brdo; p. Prevallo
- Berdo grande** = Veliko brdo; p.Prevallo
- Ceroglie dell'Ermada** = Cerovlje; p.Duino
- Chiarbola** = Čarbola Zgornja; p.Trieste
- Cecovini** = Čehovini; p.Sesana
- Ceppeno** = Čepno; p.Cossana
- Cermelisse** = Čermelice; p.Crastie di Postumia
- Crastie di San Pietro** = Hrastje; p.San Pietro del Carso
- Crastie di Postumia** = Hrašče; p.
- Crenovizza** = Hrenovice; p.Crastie di Postumia
- Cal di San Michele** = Kal; p.San Pietro del Carso
- Casigliano di Sesana** = Kazlje; p.Sesana
- Chiadino** = Kjadin; p.Trieste
- Clenico** = Klenik; p. San Pietro del Carso
- Cocce** = Koče; p.Prestrane
- Cologna** = Kolonja; p.Trieste
- Colludrozza** = Koludrovica; p.Prosecco
- Contovello** = Kontovel; p.Prosecco
- Capriva del Carso** = Kopriva; p.Duttogliano
- Cossana** = Košana; p.
- Crepegliano** = Kreplje; p.Duttogliano
- Croce di Tomadio** = Križ; p.Tomadio
- Cartinozza** = Krtinovica; p.Sesana
- Corgnale** = Lokev; p.
- Caresana d'Istria** = Mačkowlje; p.San Dorligo della Valle
- Cave Auremiane** = Britof; p.
- Cruscevie** = Hruševje; p.Prevallo
- Cacitti** = Kačiče; p.Divaccia
- Caccia** = Kačja vas; p.Postumia
- Castel Lueghi** = Predjama; p.Postumia
- Danne di Sesana** = Dane; p.Divaccia
- Danna** = Dane; p.Sesana
- Duino** = Devin; p.
- Devincina** = Devinščina; p.Prosecco
- Divaccia** = Divača; p.
- Doberdo del Lago** = Dobrdo; p.Ronchi
- Dobraule di Tomadio** = Dobravlje; p.Tomadio
- Dolegna di San Giacomo** = Dolenje; p.Sesana
- Draga Sant'Elia** = Draga; p.Sant'Antonio in Bosco
- Duttogliano** = Dutovlje; p.
- Equile Lipizzano** = Lipica; p.Basovizza
- Famie** = Famlje; p.Cave Auremiane
- Filippi** = Filipčje brdo; p.Tomadio
- Gabrovizza S.Prmo** = Gabrovec; p.Prosecco
- Godignano** = Godnje; p.Duttogliano
- Goregna di Poverio** = Gorenje; p.Sesana
- Goregna di Bucue** = Gorenje; p.Postumia
- Goricce del Timavo** = Gorice; p.Cave Auremiane
- Goricce Carentano** = Goriče; p.Crastie di Postumia
- Grazza** = Gradec; p.San Pietro del Carso
- Gradigne di Sesana** = Gradinje; p.Tomadio
- Gradischie di San Canziano** = Gradišče; p.Cave Auremiane
- Gradisca di San Giacomo** = Gradišče; p.Sesana
- Gracova di Tomadio** = Grahovo brdo; p.Tomadio
- Gretta** = Greta; p.Trieste
- Grobisce** = Grobišče; p.Prestrane
- Gropada** = Gropada; p.Basovizza
- Guardiella** = Verdelj; p.San Giovanni presso Trieste
- Iamiano** = Jamlje; p.Monfalcone
- Lesece Auremiano** = Gorenje Ležeče; p.Cave Auremiane
- Landolo** = Landol; p.Crastie di Postumia
- Lase** = Laže; p.Senosecchia
- Lesece di San Canziano** = Ležeče; p.Cave Auremiane
- Longera** = Lonjer; p.Cattinara
- Maizzeni** = Majceni; p.Sesana
- Mattauno** = Matavun; p.Divaccia
- Mattegnna** = Matenja vas; p.Prestrane
- Malchina** = Mavhinje; p.Duino
- Medeazza** = Medja vas; p.Duino
- Merciano** = Merče; p.Sesana
- Muggia** = Milje; p.
- Monti di Muggia** = Miljski hribi; p.Muggia
- Miramare** = Miramar; p.Prosecco
- Monforte del Timavo** = Ostrožno brdo; p.San Pietro del Carso
- Marcottini** = Poljane; p.Ronchi
- Nadagna** = Nadanje selo; p.San Michele
- Nacla San Maurizio** = Naklo; p.Divaccia
- Neverche** = Neverke; p.San Michele
- Nigrignano** = Podgrad; p.Divaccia
- Oblisca di Postumia** = Belsko; p.Postumia
- Ottocco piccolo** = Mali otok; p.Postumia
- Ottocco grande** = Veliki otok; p.Postumia
- Oblisca piccola** = Malo Ubeljsko; p.Prevallo
- Oblisca grande** = Veliko Ubeljsko; p.Prevallo
- Orecca di Postumia** = Orehek; p.Prestrane
- Orle** = Orlek; p.Sesana
- Padriciano** = Padrič; p.Basovizza
- Palci** = Palče; p.San Pietro del Carso
- Petteline** = Petelinje; p.San Pietro del Carso
- Plavia** = Plavje; p.Muggia
- Plessiva di Poverio** = Plešivica; p.Sesana
- Pollane** = Poljane; p.Sesana
- Paniqua di Sesana** = Ponikve; p.Tomadio
- Prestava piccola** = Mala pristava; p.Nadagna

Prevallo = Razdrto; p.
Prestava grande = Velika pristava; p.San Michele
Postojna = Postumia; p.
Potocce di Villabassa = Potoče; p.Senosecchia
Poverio = Povir; p.Sesana
Prepotto di San Pelagio = Praprot; p.Aurisina
Prelose di Corgnale = Prelože; p.Corgnale
Prestrane = Prestranek; p.
Prosecco = Prosek; p.
Radocova = Radohova vas; p.San Pietro del Carso
Rachiteni = Rakitnik; p.Prestrane
Raccolico = Rakulik; p.Crastie di Postumia
Rassa = Raša; p.Tomadio
Raume di San Giacomo = Ravne; p.Sesana
Rasguri = Razguri; p.Sesana
Rozzol = Rocol; p.Trieste
Roditti = Rodik; p.Cosina
Roiano = Rojan; p.Trieste
Rupin grande = Veliki Repen; p.Opicina
Rupin piccolo = Mali Repen; p.Prosecco
Sant'Antonio in Bosco = Boršt; p.
San Dorligo della Valle = Dolina; p.
Sussizza nova = Nova Sušica; p.San Michele
San Giuseppe della Chiusa = Ricmanje; p.Sant'Antonio in Bosco
Saiecce Castelvechio = Saječe; p.Prevallo
Saiecce di Lase = Saječe; p.Senosecchia
Sales = Salež; p.Prosecco
Samotorza = Samotorca; p.Prosecco
Selze di San Pietro = Selce; p.Prestrane
Sella di San Giacomo = Selo; p.Sesana
Senadole = Senadole; p.Sesana
Senosecchia = Senožeče; p.
Sistiana = Sesljan; p.Duino
Sesana = Sežana; p.
Sinadole = Sinadole; p.Senosecchia
Scoppo = Skopo; p.Duttogliano
Slavigne = Slavinje; p.Prevallo
Slivia = Slivno; p.Aurisina
Sussizza vecchia = Stara Sušica; p.San Michele
Stara di Postumia = Stara vas; p.Postumia
Strane = Strane; p.Prevallo
Stermizza Mater Dei = Strmca; p.Postumia
Studenza = Studence; p.Crastie di Postumia
Studeno = Studeno; p.Postumia
Succoria = Sucorje; p.Cossana
S. Maria Maddalena inf. = Sv. Marija Maddalena sp.; p.Trieste
S. Maria Maddalena inf. = Sv. Marija Magdalena zg.; p.Trieste
S. Croce di Trieste = Sv.Križ; p.
San Pelagio = Šempolaj; p.Aurisina
San Pietro del Carso = Šent Peter; p.
San Tommaso della Rassa = Šent Tomaž; p.Sesana
Seppuglie = Šepulje; p.Tomadio
Servola = Škedenj; p.
San Canziano della Grotta = Škocijan; p.Divaccia
Scorcola = Škoflje; p.Cave Auremiane
Scorcola = Škorflja; p.Trieste
Santa Maria di Sesana = Šmarje; p.Sesana
San Michele di Postumia = Šmihel; p.
San Michele di Senosecchia = Šmihel; p.Crastie di Postumia
S.Giacomo in Colle = Štjak; p.Sesana
Storie = Štorje; p.Sesana
Sagrado di Sgonico = Zagradec; p.Prosecco
Saloga di Postumia = Zalog; p.Postumia

Sgonico = Zgonik; p.Prosecco
Sirie = Žirje; p.Sesana
Tomadio = Tomaj; p.
Trebiciano = Trebče; p.Basovizza
Trevisani = Trebižani; p.Sesana
Tergni = Trnje; p.San Pietro del Carso
Ternova piccola = Trnovica; p.Aurisina
Uttoglie = Utovlje; p.Tomadio
Varea = Vareje; p.Divaccia
Vattoglie = Vatovlje; p.Cave Auremiane
Vescotti = Večkoti; p.Sesana
Visogliano = Vižovlje; p.Duino
Vogliano = Voglje; p.Opicina
Volce Auremiano = Vovče; p.Cossana
Vercogliano di Monrupino = Vrhovlje; p.Opicina
Villa Slavina = Slavina; p.Prestrane
Villa bassa di Senosecchia = Dolenja vas; p.Senožeče
Villa Gargna = Kranja vas; p.Duttogliano
Villa Mislice = Mislice; p.Cave Auremiane
Villa Sant'Andrea = Nemška vas; p.San Pietro del Carso
Villanova di San Giacomo = Nova vas; p.Sesana
Villa Opicina = Opčine; p.
Vitozza = Otošče; p.Senosecchia
Villa Podibrese = Podbreže; p.Sesana
Zolla di Monrupino = Col; p.Opicina
Zagon = Zagon; p.Postumia
Zaverco = Zavrhek; p.Cave Auremiane
Zeie = Žeje; p.Prestrane

A.Gradnik

ZADNJA POT

To zadnji dom je tvoj in zadnji prag
in zadnje duri so in zadnji ključ:
pozdravi dan in vzemi v roke luč,
da ti svetila bo na potu v mrak.

Vse lažji zdaj bo tvojih nog korak,
ne boš več vedel, kaj je šum besed,
kaj v duši so prepadni in kaj sled
srca okov in strup krvavih srag.

Verige snemi: v Smrti kraljevini
ne boš ne drugim več ne sebi rob
in kraljem boš enakovreden drug.

Če bolečine te je rezal plug,
tvoj grob bo senčil zlatih klasov snop
in kruh na mizi boš nas vseh družini.

JESEN V MEDANI

Okrog ognjišča zbrana je družina,
dva roženkranca so že odžebali,
že dogoreva glavnja: iz kamina
se vrača dim in vsi bi radi spali.

Na sredi hiše, v krogu, pa mladina
koruzo lička, poje in se šali
in si podaja polno bučo vina.
Trepetajoč po vsem telesu, mali

na uho vlečejo, kakor verige
pri Sirkovih ponoči ranjca vlači.
Potem se spet okrene govoric

in pričkajo se o žornadni plači,
po čem rebule letos bo lodrica,
po čem penčane češplje in suhe fige.

Izpod latnika

SLOVENSKA KOLONIJA DR. MARUŠIČU. Tajništvo "Jugoslovanskega odbora iz Italije" je v lastnem imenu in v imenu slovenske kolonije v Egiptu poslalo novemu ministru, dr. Dragu Marušiču, tole brzojavko: "SLOVENSKA KOLONIJA V EGIPTU IN TAJNIŠTVO "JUGOSLOVANSKEGA ODBORA IZ ITALIJE" VAM IZRAŽATA NAJPRISRČNEJŠO DOBRODOŠLICO NA SVOBODNEM ZAVEZNIŠKEM OZEMLJU - TUDI KOT ZASTOPNIKU NARODNO OSVOBODILNEGA GIBANJA JUGOSLAVIJE-S TOPLIMI ŽELJAMI, DA BI BILI VAŠI NAPORI ZA OSVOBODITEV CELOTNE NAŠE DOMOVINE IN ZA ZGRADITEV VELIKE JUGOSLAVIJE ČIM USPEŠNEJŠI."

OBA ZASTOPNIKA NARODNO OSVOBODILNEGA GIBANJA V VLADI DR. ŠUBAŠIČA STA DOPELA V LONDON. Reuter poroča, da se je dr. Šubašič, novi predsednik jugoslovanske vlade vrnil iz Italije v London. V Italiji se je srečal z obema članoma svojega kabineta, dr. Dragom Marušičem in prof. Vukosavljevičem, s katerima se je vrnil v London.

JUGOSLOVANSKI FONDI V ZDRUŽENIH DRŽAVAH. AFP poroča, da je ameriško zunanje ministrstvo objavilo, da od srede dalje bivši jugoslovanski veleposlanik v Združenih državah, g. Fotić ni več pooblaščen upravljati jugoslovanske fonde in dobroimetja v Združenih državah. Finančni minister Združenih držav pa je izjavil, da znašajo zmrznjeni jugoslovanski krediti v Združenih državah 30 milijonov dolarjev.

PREMIRJE NA GORIŠKEM. Reuter poroča: "Tribune de Geneve" javlja, da so nemške čete, ki operirajo proti bojevnikom N.O.V. na nekdanji jugoslovanski meji zaprosile za premirje, ki je bilo tudi odobreno. Poročilo dodaja, da je premirje pričelo 5. julija v okrožju Gorica in Reka.

N.O.V. JE V TREH LETIH UNIČILA 300.000 SOVRAŽNIKOV. Moskovski radio je sporočil, da so po izjavi jugoslovanskih zastopnikov v Moskvi izgube Nemcev in njihovih podreptnikov znašale v zadnjih treh letih 300.000 mož na ozemlju Jugoslavije.

NEMCI ZAPUŠČAJO TURČIJO. Nemške konzularne oblasti v Carigradu so naročile vsem svojim državljanom, da nemudoma odpotujejo v Nemčijo. Druga poročila pravijo, da so Turki vse ladje trgovske mornarice poklicali v domače luke. Oba ukrepa kažeta, da se je Turčija najbrže le odločila, da stopi definitivno na zavezniško stran.

NEMŠKA MIROVNA OFENZIVA. V Madrid so dospeli francoski agentje, ki so v nemški službi, da bi stopili v stik z zavezniškimi zastopniki in jim predložili nemške mirovne predloge. Tako pišejo listi v Lisaboni.

REORGANIZACIJA VRHOVNEGA POVELJSTVA MARŠALA TITA. Reuter poroča: Maršal Tito, vrhovni poveljnik N.O.V. je svoje poveljstvo reorganiziral. Med novimi imenovanji je tudi bivši četniški poveljnik, major Djurić, ki se je z velikim številom častnikov in s posadko nad 1000 mož priključil N.O.V. meseca junija t.l. Djurić je bil imenovan za šefa štaba. — Polkovnik Miodrag Lozić, bivši

vojaški ataše v jugoslovanskem veleposlaništvu v Moskvi je bil imenovan za poveljnika letalstva. (Op. ured.: Na londonskem radiu sa povedali, da je bil g. Lozić, ki je dobro znan slovenski koloniji v Kairu, imenovan za generala).

IZJAVA PREDSEDNIKA DR. IVANA ŠUBAŠIČA. SS Ahram poroča, da se je predsednik jugoslovanske vlade, dr. Ivan Šubašič vrnil v London, potem ko je zaključil svoje sredozemsko potovanje in se sestal z vrhovnim poveljnikom Sredozemlja, generalom Sir Henry Maitland Wilsonom. Ministerski predsednik je izjavil, da je njegov kabinet pričel z delom 20. t.m. S prihodom dveh ministrov, zastopnikov gibanja maršala Tita, so od 6 članov kabineta, štirje v Londonu. Nova vlada se bo v prvi vrsti pečala z gospodarskimi in socialnimi vprašanji, ki se nanašajo na nadaljevanje vojne in na obnovo Jugoslavije. Pričakujejo, da bo prišlo do velikih sprememb v upravi, posebno pa v diplomatski službi.

POSKUŠENI ATENTAT NA HITLERJA. Nemški obveščevalni urad je 20. t.m. zvečer sporočil: "Danes je bil izvršen bombni atentat proti firerju. Težko so bili ranjeni generalni polk. Jodl, generali Korten, Buhl, Bodenschatz, Heusinger, Scherf in admirala Voss in Puttkammer. Hitler je bil lahko ranjen in se je po atentatu srečal z Mussolinijem na daljšo konferenco. — A.I.A. pa poroča s svoje strani, da so pri tej priliki bili ubiti generali Schmundt, Brandt, Beckmann in Borgmann. — Nemški generali se v zadnjem času zelo pridno selijo na drugi svet, sam atentat pa dovolj jasno priča, da nekaj smrdi v deželi švabski.

3.000 METROV VISOK DIM NAD REKO. Zavezniški generalštab poroča z dne 20. t.m.: V teku letalskega napada RAF-a v zadnji noči na rafinerijo bencina v Reki je ena bomba v polno zadela cisterno in povzročila dve veliki eksploziji. Dim se je dvigal 3.000 metrov visoko.

GRAZIANI DEMISIJONIRAL. Švicarski radijo je sporočil, da je demisijoniral fašistovski vojni minister Graziani zato, ker je Kesselring v Italiji podredil vso fašistovsko vojsko pod svoje poveljstvo.

NAŠ DANAŠNJI ZEMLJEVID "BITKE ZA VZHODNO PRUSIJO" smo posneli iz francoske revije "L'Illustration" iz leta 1915. Imena naselbin so označena s francoskim pravopisom. Kljub temu bo zemljevid čitateljem, ki gotovo z največjim zanimanjem sledijo bliskovitim pohodom Rdeče vojske, dobrodošel. V eni izmed prihodnjih števil bomo priobčili severni del Baltiškega bojišča.

ROOSEVELT BO OBISKAL PAPEŽA. Fašistovski tisk v gornji Italiji napoveduje, da bo predsednik Roosevelt v kratkem osebno obiskal sv. Očeta, baje zaradi povojne ureditve Italije in Poljske. Ne verujemo, da bi se papež mogel zavzemati za Italijo, in celo še proti interesom Jugoslovancev. Vsekakor pa je jugoslovanska previdnost tudi s te strani absolutno potrebna.

LISTNICA UREDNIŠTVA A-č, Aleksandrija: Hvala za pismo in pojasnila. Res je tako, vendar moramo storiti svojo časnikarsko dolžnost v obliki zapadno-evropske miselnosti. Oglasite se zopet! — **Zdravko Štampiharjev:** Pozdravlja Te Pepč! Godi se mu dobro. Pri nas zveš za njegov naslov.

ALI JE POLOM RES ŽE TAKO BLIZU?

Dobre novice za nas, slabe za Hitlerja prehitejajo druga drugo. V trenutku ko so Amerikanci zavzeli St.-Lo je general Montgomery udaril vzhodno od Orne. Ni izključeno, da bo pot za Pariz že medtem, ko to pišemo definitivno odprta.

Znano je, da Montgomery udarja samo takrat, ko je uspeh tudi zajamčen. Po izkrcanju v Normandiji

naleteli na prve enote nemške pomoči. Pravijo pa, da je ta pomoč zelo, zelo šibka.

Da bi opravičili svoje neprekinjene poraze na vzhodnem bojišču pripovedujejo in pišejo po nemškem časopisju, da stoji 125 sovjetskih divizij na baltiškem bojišču proti 60 nemškim divizijam. Take pripovedke niso posebno vzpodbudne za nemško



so njegove čete izvršile vse polno operacij, medtem pa je on zbral svojo udarno silo za ofenzivo.

V Italiji so poljske sile zavzele Ankono, medtem, ko so Amerikanci že obšli Livorno. Kesselring se "sistematično" umika.

Na vzhodnem bojišču traja sovjetska bliskovitost nevzdržno dalje. Zelo je verjetno, da so v tem času sovjetske divizije že na nemškem ozemlju Vzhodne Prusije. Kovno je že pod udarci sovjetskih topov. V predmestjih Brest Litovska mlatijo sovjetske čete Nemce, ki se obupno upirajo. Cesta Brest Litovsk-Varšava je v resni nevarnosti. V južnem delu bojišča prodirajo sovjetske čete proti Lvovu. Na tem odseku so Rusi napredovali na 200 km dolgi črti za polnih petdeset kilometrov. Položaj na vzhodnem bojišču je v torek zvečer precej dobro pojasnil svojim prusijaškim trdincem general Dittmar, ki je dejal: "Prišel je trenutek, ko moramo poseči po zadnjem gramu svojih energij." Na Finskem bojišču so Rusi

notranje bojišče, posebno še, če k takim poročilom nemški civilist pristavlja svoječasne Hitlerjeve izjave in zatrdira, da je sovjetske vojske konec, ker da so Nemci deset milijonov Rusov pobili, dvajset milijonov pa so jih ujeli. Mogoče si prusijaški butec misli, da se je Hitler zmotil in zamenjal besedo Rus s Prus...

Na drugi strani sveta, v Tokiju se stvari tudi ne razvijajo boljše za os. Zavzetje Sajpana je napravilo na cesarja Hirohita "najgloblji vtis", kakor so to sporočili Japonci po radiju. Posledica japonskega poraza je bila, da je cesar odslovil generala Tojo, ki je bil šef japonskega generalnega štaba. Ista usoda pa je doletela tudi japonskega ministra trgovske mornarice. Na drugi strani trdovratno krožijo vesti, da so Japonci posredovali pri papežu za mir...

V trenutku, ko sovražna trdnjava poka na vseh koncih in krajih z znatno pomočjo naših bojnikov N.O.V. v Jugoslaviji, prihajalo iz Španije vesti, da se je general Franko spet ponudil za mirovnega posredovalca. Prepričal se je celo, da bodo Nemci vojno izgubili.